

PEDAGOJİK FORMASYON PROGRAMINA KATILAN ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİĞE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE MESLEKİ ÖZ YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ

AN ANALYSIS OF RELATION BETWEEN OF PEDAGOGICAL FORMATION PROGRAM PRE-SERVICE TEACHERS' ATTITUDES TOWARD THE TEACHING PROFESSION AND THEIR PROFESSIONAL SELF-EFFICACY

Nilgün YENİCE

Fen Bilgisi Eğitimi ABD., Eğitim Fakültesi, Adnan Menderes Üniversitesi,
Aydın, Türkiye. E-posta: nyenice@gmail.com

Gizem ALPAK TUNÇ

Fen Bilimleri Enstitüsü, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, Türkiye. E-posta:
gizemalpak@windowslive.com

Özet

Bu çalışmada pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, 2015-2016 akademik yılında Türkiye'nin batı bölgesindeki bir üniversitede pedagojik formasyon eğitimi almakta olan toplam 263 öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak; "Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği" ve "Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler kullanılmıştır. Betimsel istatistiklere ek olarak, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ve mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için Sperman Brown sıra farkları korelasyonundan yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve mesleki öz yeterliklerinin olumlu düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterliklerinin arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, lisans öğrenimi boyunca eğitim bilimlerine yönelik herhangi bir ders almamış olan fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olmasının sebeplerinin araştırılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Öz yeterlik, Öğretmen Adayları, Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum, Pedagojik Formasyon Programı

Abstract

This study aims to analysis of relation between of pedagogical formation program pre-service teachers' attitudes toward the teaching profession and their professional self-efficacy. It was carried out during the 2015-2016 school year among 263 pedagogical formation program pre-service teachers' attending public university in the Aegean region of Turkey. The study's data were collected using tools: "Attitude Scale Toward Teaching as a Profession" and "Teachers' Sense of Efficacy Scale". The data collected were analysed using descriptive statistics. Furthermore, in order to determine the correlation between pedagogical formation program students' scores on the Attitude Scale Toward Teaching as a Profession and their scores on the Teachers' Sense of Efficacy scale, Sperman-Brown rank order correlation analysis was employed. The findings showed that the participants had an attitude toward teaching as a profession and their teachers' sense of efficacy was high. It was also found that, there is a meaning positive and moderate relationship between the participants an attitude toward teaching as a profession and their teachers' sense of efficacy. Based on the findings obtained, it may be suggested to investigate the reasons for the high level of self-efficacy of the science-literary faculty graduates who have not taken any course in educational sciences throughout their undergraduate studies.

Keywords: Professional Self-Efficacy, Pre-Service Teachers, Attitudes Toward The Teaching Profession, Pedagogical Formation Program

GİRİŞ

Çağdaş ve sağlıklı bir toplumun temelindeki yadsınamaz en önemli unsur eğitim sistemidir. Eğitim sisteminin etkin bir şekilde işlemesi, sistemin en önemli ögesi olan öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenlerin eğitim sistemini temsil ettiği göz önüne alındığında öğretmen niteliklerinin oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Nitelikli bir öğretmenin alanı ile ilgili bilgi ve becerilere sahip olması tek başına yeterli olmamakta, bunun yanı sıra öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlar geliştirmiş olması ve mesleki öz yeterliğinin de bulunması gerekmektedir (Çetin, 2006).

Tutum, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan eğilimdir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bireyin sahip olduğu tutum onun eğitim, meslek seçimi ve yaşam tarzı gibi önemli konularda verdiği kararları etkilemektedir (Baron ve Byrne, 1979). Özellikle bir mesleğe yönelik olarak geliştirilen tutum, bireyin o meslekteki başarısının en önemli belirleyicisidir (Çakır, 2005). Öğretmenlerin mesleklerine ilişkin sahip oldukları tutumun, sonradan geliştirilebilmesi öğretmen eğitiminin önemini ortaya koymaktadır (Can, 1987). Öğretmen yetiştirme programlarında öğrencilere kazandırılacak bilgiler, duygular ve beceriler sayesinde, öğretmenlerin mesleki yaşamdaki davranışlarının daha etkili olması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğine adım atan öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin olumlu tutum ve değerler kazanmaları, olumlu algılara sahip olmaları, meslek yaşamlarındaki başarılarının belirleyicisi olarak görülmektedir (Karadağ, 2012).

Bir öğretmenin mesleki yeterliliğinin geliştirilmesinde olumlu tutumlara sahip olmasının yanında mesleki öz yeterliklerinin de geliştirilmesi önem arz etmektedir. Öz yeterlik bir bireyin öğrenme ve davranışları gerekli seviyelere ulaştırmak için kendi kapasitesine olan inancı olarak tanımlanabilir (Bandura, 1988). Öğretmen öz yeterlik algısı ise, öğretmenlerin öğretme işlevini başarılı bir şekilde yerine getirebilmek için gerekli davranışları gösterecekleri konusundaki inanışları olarak tanımlanmaktadır (Atıcı, 2000). Öz yeterlik algılarına bağlı olarak, öğretmenlerin öğretime harcadıkları çabaları, hedefleri ve istek düzeyleri değişebilmektedir (Tschannen - Moran ve Hoy, 2001). Schmitz ve Schwarzer (2000) öz yeterlik beklentisinin, meslek stresine karşı koruyucu bir faktör olduğunu belirterek, öz yeterlik algısı yüksek olan öğretmenlerin mesleklerine daha çok yönelen ve memnuniyeti yüksek olan öğretmenler olduklarını ifade etmektedir. Bununla birlikte, kendine güven duygusu gelişmiş ve kendinin gerektiği kadar yeterli olduğuna inanan öğretmenlerin daha düzenli, planlı ve hatta başarılı oldukları; öğrencilerine konuyu daha iyi aktarabilmek ve onlara farklı bakış açıları kazandırabilmek için çeşitli öğretim yöntemlerini kullanmaya gayret ettikleri görülmüştür. Emmer ve Hickman, (1991) kendini yeterli olarak algılayan öğretmenlerin sınıf yönetiminde daha pozitif yaklaşımlar kullandıkları sonucuna ulaşımlardır.

Öğretmen adaylarının kendilerini alanlarında daha yeterli algılamaları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumlara sahip olmaları, onların gelecekte mesleklerini nasıl algıladıklarının bir yansıması olarak kabul edilebilir (Şahin, Zade ve Direk, 2009). Yapılan araştırmalar, öğretmen adaylarının yeterliklerine ilişkin inançlarının ve mesleğe yönelik tutumlarının onların sınıf yönetimi yaklaşımlarını, öğrencileri derse katma çabalarını ve tercih edecekleri yöntem ve stratejileri de etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle mesleğe yönelik olumlu bir tutuma ve yüksek öz yeterlik inancına sahip olan bir öğretmenin, mesleğinde daha başarılı olacağı söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde, öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik düzeyi ile mesleğe yönelik tutumlarının (Çakır, Erkuş ve Kılıç,

2004; Çakır, 2005; Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011; Nakip, 2015; Oğuz ve Topkaya, 2008; Tufan, 2016) araştırıldığı pek çok çalışmaya rastlanılmaktadır. Buna karşın; pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelendiği sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır (Bakaç ve Özen, 2017; Dadandı, Kalyon ve Yazıcı, 2016).

Günümüzde, bilim ve teknolojideki hızlı değişimlerin her alana egemen olduğu (Leader, 2003) göz önüne alındığında; araştıran-sorgulayan, etkili kararlar verebilen, problem çözebilen, kendine güvenen, işbirliğine açık, etkili iletişim kurabilen, yaşam boyu öğrenen bireyler yetiştirilmesi büyük bir önem kazanmıştır (McLaughlin ve Talbert, 2006; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Okullarda verilen eğitimin niteliğinin yükseltilmesi ve toplumun geliştirilmesinde öğretmenlerin rolü oldukça büyüktür. Goodson ve Hargreaves (2005) öğretmenlik mesleğini, bilgi toplumunun gerektirdiği insan gücünü yetiştirme sorumluluğunu üstlenmesi açısından, günümüzün en temel mesleklerinden biri olarak nitelendirmektedir. Pek çok ülkede öğretmenlerin yetiştirilme biçimi ve niteliği sorgulanmaktadır. Öğretmen yetiştirme hemen hemen her eğitim sisteminin en önemli araştırma alanlarından biri olarak görülmektedir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011). Sabır, özveri ve sürekli çalışma gerektiren öğretmenlik mesleğinde başarılı olabilmek için bu mesleği severek ve isteyerek yapmak kadar (Çapa ve Çil, 2000) öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olduğuna ilişkin inançlar da önemlidir. Öğretmen yetiştirme konusunda YÖK genel kurulunun 2010 yılında aldığı karar ile fen-edebiyat fakültesi mezunu olup pedagojik formasyonu başarı ile tamamlayan öğrencilerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ‘Milli Eğitim Bakanlığı’na Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar’ı sağladıkları takdirde öğretmenlik için başvuruda bulunabilmeleri pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ve mesleki öz yeterliklerinin belirlenmesinin önemini ortaya koymaktadır. İlgili alan yazındaki çalışmaların sınırlılığı dikkate alındığında, bu araştırmanın alan yazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ne düzeydedir?
2. Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlikleri ne düzeydedir?
3. Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışmada; pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleki öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin belirlenmesinde, ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. İlişkisel tarama modelleri, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek (Sönmez ve Alacapınar, 2013) veya iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte oluşan değişimin varlığını

ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel tarama modeli gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermemekle birlikte bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde ötekinin kestirilmesine olanak sağlamaktadır (Karasar, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 akademik yılında Türkiye'nin batı bölgesindeki bir üniversitede pedagojik formasyon programına katılan uygun örnekleme yoluyla seçilmiş toplam 263 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemi, zaman, para ve iş gücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabılır ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2008). Çalışma grubu; 178 kadın (%67.7), 85 erkek (%32.3) katılımcıdan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Erkuş, Sanlı, Bağlı ve Güven (2000) tarafından geliştirilen “Öğretmenliğe İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 23 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipinde olan ölçekten alınabilecek en düşük puan 23, en yüksek puan ise 115'dir. Ölçekten alınan toplam puanlar madde sayısına bölünerek, öğretmen adaylarının elde ettikleri ortalama madde puanlarına göre öğretmenliğe ilişkin tutumları hakkında bir yargıya varılabilir. Bu durumda ortalama puanı 3'ün üzerinde olan öğretmen adayları olumlu tutumlara, ortalama puanı 3'ün altındaki öğretmen adaylarının ise olumsuz tutuma sahip olduğu söylenebilir (Erkuş vd., 2000). Erkuş vd. (2000) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .99; söz konusu araştırma için tekrarlanan güvenirlik analizi sonuçlarında ise Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .93 olarak belirlenmiştir.

Araştırmada öğretmenlerin öz yeterliklerini nasıl algıladıklarını betimlemek amacıyla; Tschannen-Moran ve Hoy (2001) tarafından geliştirilen ve Türkçe için geçerlik ve güvenirlik çalışması Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından yapılan “Öğretmen Öz yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 24 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından geliştirilen ölçek beşli likert tipinde derecelendirilmekte, ancak dokuz eşit aralıktan oluşmaktadır. Bu çalışmada aralık sayısı 5'e indirilmiştir. Ölçekte seçenekler, (1) “yetersiz”, (2) “çok az yeterli”, (3) “biraz yeterli”, (4) “oldukça yeterli” ve (5) “çok yeterli” olarak düzenlenmiştir. Ölçeğin aralık genişliğinin, “dizi genişliği/yapılacak grup sayısı” (Tekin, 1996) formülü ile hesaplanması göz önünde tutularak, araştırma bulgularının değerlendirilmesinde esas alınan aritmetik ortalama aralıkları; “1.00-1.80=Kesinlikle Katılmıyorum”, “1.81-2.60=Katılmıyorum”, “2.61-3.40=Kararsızım”, “3.41-4.20=Katılıyorum” ve “4.21-5.00=Kesinlikle Katılıyorum” şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120'dir. Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları; öğrenci katılımını sağlama alt boyutu için .82, sınıf yönetimi alt boyutu için .84, öğretim stratejileri alt boyutu için .86 ve ölçeğin geneli için .93 olarak bulunmuştur. Bu araştırma için tekrarlanan analizler sonucunda elde edilen Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları ise; öğrenci katılımını sağlama boyutu için .85, sınıf yönetimi boyutu için .90, öğretim stratejileri boyutu için .83 ve ölçeğin geneli için .95 olarak bulunmuştur.

Veri Çözümleme Teknikleri

Veri toplama araçlarından elde edilen veriler, betimsel istatistikler (frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve yüzde) kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel istatistiklere ek olarak, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise; Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyonu kullanılmıştır. Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyonu normal dağılıma sahip olmayan değişkenler arasındaki ilişkileri betimleme amacıyla başvurulan bir tekniktir (Büyüköztürk, 2008).

BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi, “Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ne düzeydedir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının, öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (S.S.) değerleri hesaplanmış ve elde edilen değerler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum puanları

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max
Öğretmenliğe İlişkin Tutum Toplam Puanları	263	4.20	.58	1.87	5.00

Tablo 1 incelendiğinde, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları toplam puanların ortalamasının $\bar{X}=4.20$ olduğu görülmektedir. Elde edilen bu değer ölçek ortalamasının ($\bar{X}=3.00$) üzerinde olduğu düşünüldüğünde; pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi, “Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlikleri ne düzeydedir?” şeklinde belirtilmiştir. Bu alt probleme cevap aramak için pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının, öğretmen öz yeterlik ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (S.S.) değerleri hesaplanmış ve elde edilen değerler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik puanları

	N	$\bar{X}$	ss	Min	Max
Öğrenci Katılımı Sağlama	263	4.20	.57	1.57	5.00
Sınıf Yönetimi	263	4.11	.59	1.42	5.00
Öğretimsel Strajiler	263	4.26	.60	1.40	5.00
Mesleki Öz yeterlik Toplam Puanları	263	4.17	.54	1.75	5.00

Tablo 2 incelendiğinde, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik ölçeği alt boyut ve toplam puanları ortalamalarının “Katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” aralığında yer aldığı görülmektedir. Elde edilen bu değerler ile pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” şeklinde belirtilmiştir. Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Sperman Brown Sıra Farkları Korelasyonu sonuçları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.

Pedagojik Formasyon Programına Katılan Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutumları İle Mesleki Öz Yeterlikleri Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	Öğrenci katılımı sağlama	Sınıf Yönetimi	Öğretimsel Stratejiler	Mesleki Öz Yeterlik Toplam	
N	263	263	263	263	
Öğretmenliğe İlişkin Tutum	r	.379*	.404*	.345*	.408*
	p	.000	.000	.000	.000

*p<0.000

Tablo 3 incelendiğinde, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumları ile mesleki öz yeterlik toplam ve alt boyut puanları arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir ($r=.379$, $p<.001$; $r=.404$, $p<.001$; $r=.345$, $p<.001$; $r=.408$, $p<.001$). Buna göre; pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum puanları arttıkça mesleki öz yeterlik düzeylerinin de arttığı söylenebilir.

TARTIŞMA

Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum puanları incelendiğinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin olumlu tutumlara sahip oldukları söylenebilir. Bu durum pedagojik formasyon programına katılacak olan öğrencilerin öğretmen olma niyetiyle ve gönüllülük esasına bağlı olarak bu programa dahil olmaları ile ilişkilendirilebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde söz konusu çalışma bulgusunu destekler nitelikteki çalışmalara rastlanılmaktadır (Akpınar vd., 2006; Can, 2010; Eraslan ve Çakıcı, 2011; Erdem vd., 2005; Gürbüz ve Kışoğlu, 2007; Kavcar vd., 2007; Kaya ve Büyükkasap, 2005; Oğuz ve Topkaya, 2008; Sarı, 2010; Semerci ve Semerci, 2004; Yıldırım, 2003; Yumuşak vd., 2006; Yüksel, 2004). Örneğin; Eraslan ve Çakıcı (2011), pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutumlarının olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bununla birlikte; Can (2010) ise tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik genel tutumlarının oldukça yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının mesleki öz

yeterlik puanları incelendiğinde öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu bulgu, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının bu programa gönüllü olarak katıldığı varsayımı ile açıklanabilir. İlgili alan yazın incelendiğinde söz konusu çalışma bulgusunu destekleyen çalışma bulunmaktadır (Elkatmış, Demirbaş ve Ertuğrul, 2013). Elkatmış, Demirbaş ve Ertuğrul'un (2013) yapmış oldukları öz yeterlik inançlarına yönelik çalışmada, pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının olumlu düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum puanları ile mesleki öz yeterlik tutum puanları incelendiğinde pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu ile pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum puanları arttıkça mesleki öz yeterlik düzeylerinin de arttığı söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde söz konusu çalışma bulgusunu destekler nitelikteki araştırmalara rastlanılmaktadır (Bakaç ve Özen, 2017; Dadandı, Kalyon ve Yazıcı, 2016). Dadandı, Kalyon ve Yazıcı (2016), pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adayları ile gerçekleştirdikleri çalışmada, öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik inançları ile öğretmenliğe yönelik tutumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Bakaç ve Özen (2017), pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanları ile öz-yeterlik inanç düzeyleri arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine yönelik ilgilerini olduğu ve isteyerek bu programlara katıldıkları göz önüne alındığında öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz yeterliklerinin olumlu düzeyde olması beklendik bir sonuçtur. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip öğretmen adaylarının mesleki öz yeterliklerinin de yüksek olduğu dikkate alındığında kendine güven duygusu gelişmiş ve kendinin gerektiği kadar yeterli olduğuna inanan öğretmenlerin yetiştirilmesinde olumlu tutumların kazandırılmasının önemi vurgulanmaktadır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- ✓ Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adaylarının bu programlara katılma sebeplerini konu alan nitel çalışmalar yapılarak alan yazına katkı sağlanabilir.
- ✓ Lisans öğrenimi boyunca eğitim bilimlerine yönelik herhangi bir ders almamış olan fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterliklerinin yüksek düzeyde olmasının sebepleri araştırılabilir.
- ✓ Pedagojik formasyon programına katılan öğretmen adayları ile eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum düzeyleri ile mesleki öz yeterlik düzeylerinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Abbasoğlu, E. ve Öncü, E. (2013). Beden eğitimi öğretmeni adaylarının benlik saygıları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir*

- Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 407-425.
- Akpınar, E., Yıldız, E. ve Ergin, Ö. (2006). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 56-62.
- Atıcı, M. (2000). *İlkokul öğretmenlerinin sınıf yönetiminde yetkinlik beklentisi rolünün İngiltere ve Türkiye’de seçilen bir araştırma grubu üzerinde incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Leicester Üniversitesi, Leicester.
- Bandura, A. (1988). Self-efficacy conception of anxiety. *Anxiety research*, 1 (2), 77-98.
- Başbay, M., Ünver, G. ve Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: Boylamsal bir çalışma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 59 (59), 345-366.
- Bakaç, E. ve Özen, R. (2017). Pedagojik formasyon öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile tutumları arasındaki ilişki. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (4), 1389-1404.
- Barwal, S. K. (2011). Attitude of secondary school teachers towards their teaching profession. *International Journal of Education & Allied Sciences*, 3 (1), 1-200.
- Baron, A. R., Byrne, D. (1979). *Exploring social psychology*. (2ns ed), Boston: Allyn and Bacon Inc.
- Bayraktar, Ş. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretimine yönelik yeterlik inançlarının incelenmesi. *Milli Eğitim*.(182), 58-71.
- Bozdoğan, A. E., Aydın, D. ve Yıldırım, K.(2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 83-97.
- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları, Ankara.
- Can, G. (1987). Öğretmenlik meslek anlayışı üzerine bir araştırma (Ankara Okullarında). *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 159-170.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (24), 13-28.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu üniversitesi açık öğretim fakültesi İngilizce öğretmenliği lisans programı (İÖLP) ve eğitim fakülteleri İngilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (6), 27-42.
- Çakır, Ö., Erkuş, A. ve Kılıç, F. (2004). *Öğretmenlik meslek bilgisi programının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınları.
- Çapa, Y., Çakıroğlu, J. ve Sarıkaya, H. (2005). Öğretmen öz yeterlik ölçeği Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 30 (137).
- Çapa, Y.ve Çil, N.(2000). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi dergisi*, 18, 69-73.
- Çetin, Ş. (2006). Öğretmenlik mesleği tutum ölçeğinin geliştirilmesi (geçerlik ve güvenirlik çalışması). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 28-37.
- Dadandı, İ., Kalyon, A. ve Yazıcı, H. (2016). Eğitim fakültesinde öğrenim gören ve pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları, kaygı düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine karşı tutumları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 253-269.

- Demirtaş, H. ve Cömert, M. ve Özer, N.(2011). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 96-111.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik algı düzeyine etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 98–110.
- Eraslan, L. ve Çakıcı, D. (2011). Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2 (19), 427-438.
- Erdem, A. R., Gezer, K. ve Çokadar, H. (2005). Ortaöğretim fen-matematik ve sosyal alanlar öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 28-30 Eylül 2005 Kongre Kitabı I. Cilt* içinde (s. 471-477), Denizli.
- Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M. T., ve Güven, K. (2000). Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25 (116), 27-33.
- Emmer, E. T. ve Hickman, J. (1991). Teacher efficacy in classroom management and discipline, *Educational and Psychological Measurement*, 51, 755-764.
- Elkatmış, M., Demirbaş, M. ve Ertuğrul, N. (2013). Eğitim fakültesi öğrencileri ile formasyon eğitimi alan fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik öz yeterlik inançları. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 41-50.
- Goodson, I. ve Hargreaves, A. (2005). Series editors' preface. In A. Harris ve D.Muijs. *Improving schools through teacher leadership* (pp. vii-x). Open University Press, New York.
- Gürbüz, H., ve Kışoğlu, M. (2007). Attitudes of the science and art faculty students and education faculty students attend the non-thesis graduated education program toward teaching profession (Atatürk University Sample). *Journal of Education Faculty*, 9(2), 71-83.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (12. Basım). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahyaoglu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Öz-Yeterliklerine İlişkin Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73-84.
- Karadağ, R. (2012). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Ve Öğretmenlik Mesleğini Tercih Nedenleri. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 7 (2), 44-66.
- Karademir, E. ve Tezel, Ö. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve endişelerinin incelenmesi. *E-Journal of New World Sciences academy*, 6 (3), 2005-2018.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, A. ve Büyükkasap, E. (2005). Fizik öğretmenliği programı öğrencilerinin profilleri, öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve endişeleri: Erzurum örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (2), 367–380.
- Kılıç, D., ve Bektaş, F. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 15-25.
- Koparan, Ş., Öztürk, F., ve Korkmaz, N. H. (2011). Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik ve beden eğitimi öğretmeni yeterliliğinin incelenmesi. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 52-61.
- Lardy, C.H. ve Mason, C.L. (2014). The Impact of Reformed Courses on the Science

- Teaching Self-Efficacy Beliefs of Preservice and Inservice Elementary Teachers, *National Study of Education in Undergraduate Science*, (38), 1-25.
- Lašek, J. ve Wiesenbergová, Š. (2007). Prospective teachers' attitudes to their profession. *The New Educational Review*, 13(3-4), 129-138.
- Leader, G. (2003). Lifelong learning: policy and practice in further education. *Education+ Training*, 45(7), 361-370.
- Malsawmi H. ve Renthlei, M. (2015). International Journal of Multidisciplinary. Approach & Studies. May/Jun2015, Vol. 2 Issue 3, p121-127. 7p.
- McLaughlin, M. W. ve Talbert, J. E. (2006). *Building school-based teacher learning communities: Professional strategies to improve student achievement*. New York: Teachers College Press, 45.
- MEB (2013). İlköğretim kurumları (ilkokullar ve ortaokullar) fen bilimleri dersi (3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı.
- Nachimuthu, N. ve Vijayakumari, G. (2012). Teacher educators' perceptions & attitudes of their profession. *International Journal of Behavioral Social and Movement Sciences*, 1 (02), 81-89.
- Nakip, C. (2015). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Oğuz, A. ve Topkaya, N. (2008). Ortaöğretim alan öğretmenliği öğrencilerinin öğretmen öz yeterlik inançları ile öğretmenliğe ilişkin tutumları. *Akademik Bakış*, 14, 23-36.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 277-306.
- Sarı, M. (2010). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programının öğretmenlik mesleğine ve programa ilişkin görüşlere etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (155), 3-15.
- Schmitz, G. S. ve Schwarzer, R. (2000). Perceived self-efficacy of teachers: Longitudinal findings with a new instrument. *Zeitschrift Fur Padagogische Psychologie*, 14 (1), 12-25.
- Şahin Taşkın Ç. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). Fen bilgisi öğretmenliği ve ortaöğretim fen ve matematik alanları (OFMA) eğitimi bölümü öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 77-90.
- Şahin, F. S., Zade, B. M., ve Direk, H. (2009). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve yaşam doyum düzeyleri. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultay'ında sunulan bildiri (01-03. Ekim)*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Seçkin, A. ve Başbay, M. (2013). Beden eğitimi ve spor öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz-yeterlik inançlarının incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8 (8), 253-270.
- Semerci, N. ve Semerci, Ç. (2004). Türkiye'de öğretmenlik tutumları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), 137-146.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şenel, E. (2013). *Evaluation of some factors affecting self-efficacy beliefs of students in physical education and sport teaching department and students in the some other fields of teacher education departments*. Unpublished master thesis, Gazi

- University Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Taşdemir, C. (2014). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research (ISSN: 2148-2896)*, 2(3), 91-113.
- Tekerek, M., ve Polat, S. (2011, September). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları. In *5th International Computer & Instructional Technologies Symposium* (pp. 22-24).
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tschannen-Moran, M. ve Hoy, A. W. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17 (7), 783-805.
- Tufan, Z. (2016). *Fen bilgisi öğretmenlerinin, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile özyeterlilikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yumuşak, A., Aycan, N., Aycan, Ş., Çelik, F. ve Kaynar, H. Ü. (2006). Muğla üniversitesi tezsiz yüksek lisans programı ile eğitim fakültesi lisans programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve endişelerinin karşılaştırılması. *15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri*, 13-15 Eylül 2006, MÜ. Muğla, 266.
- Yüksel, S. (2004). Tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 355-379.

Extended Abstract

Purpose: This study aims to analyse the relation between pedagogical formation program pre-service teachers' attitudes toward the teaching profession and their professional self-efficacy.

Method: The study was designed as descriptive research and employed a relational model. In such a model, the goal is to identify the simultaneous change level in two or more variables (Karasar, 2014). It was carried out during the 2015-2016 school year among 263 pedagogical formation program pre-service teachers' attending public university in the Aegean region of Turkey. The study's data were collected using tools: "Attitude Scale Toward Teaching as a Profession" and "Teachers' Sense of Efficacy Scale". The Attitude Scale Toward Teaching as a Profession scale was developed by Erkuş, Sanlı, Bağlı & Güven (2000). The scale consists of 23 items. The items of the scale are answered using a five-point grading Likert-type scale. The minimum score in the scale is 23, while the maximum score is 115. In the current study, these coefficients were found to be .93. The Teachers' Sense of Efficacy scale was developed by Tschannen-Moran and Hoy (2001) and then adapted into Turkish by Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya in 2005, along with validity and reliability studies. The scale has a total of 24 items and three factors. The items of the scale are answered using a five-point grading Likert-type scale. The minimum score in the scale is 24, while the maximum score is 120. In this study, these coefficients were found to be .85 for the first factor, .90 for the second factor, .83 for the third factor and .95 for the whole scale. The data collected were analysed using descriptive statistics. Furthermore, in order to determine the correlation between pedagogical formation program students' scores on the Attitude Scale Toward Teaching as a Profession and their scores on the Teachers' Sense of Efficacy scale, Spearman-Brown rank order correlation analysis was employed. This analysis is employed to uncover the correlation between variables when the

distribution is not normally distributed (Büyüköztürk, 2008).

Results: The first research question is as follows: “At what level do the pedagogical formation program pre-service teachers’ attitudes toward the teaching profession?”. In order to answer this question, the arithmetic mean (X) and standard deviations (SDs) of the participants’ scores were determined. In the pedagogical formation program students’ had a mean score of $X=4,20$ in the scale of attitudes toward the teaching profession. Given that it is higher than the mean score of the scale ($X=3.00$), it seems that the pedagogical formation program pre-service teachers’ generally had an positive attitudes towards the teaching profession.

The second research question is as follows: “At what level do the pedagogical formation program pre-service teachers’ have professional self-efficacy?”. In order to answer this question, the arithmetic mean (X) and standard deviations (SDs) of the participants’ scores were determined. It is seen that the average of pedagogical formation program students’ professional self-efficacy scale sub-dimension and the total scores are included in the "I agree" and "I strongly agree". Thence it is safe to state that the pedagogical formation program pre-service teachers’ had higher levels of professional self-efficacy.

The third research question is as follows: “Are pedagogical formation program pre-service teachers’ scores on both the attitudes toward the teaching profession and the professional self-efficacy scale significantly related?”. The results of Sperman-Brown rank order correlation analysis, which was pedagogical formation program students’ in attitudes toward the teaching profession scale has a moderate, positive and significant correlation with their scores on the professional self-efficacy ($r=.379$, $p<.001$; $r=.404$, $p<.001$; $r=.345$, $p<.001$; $r=.408$, $p<.001$). Therefore, when their scores in the attitudes toward the teaching profession increase, their scores related to their professional self-efficacy increase.

Discussion: The findings showed that the participants had an attitude toward teaching as a profession and their teachers’ sense of efficacy was high. This case may be related to the intention of the participants in the pedagogical formation program to be involved in this program on a voluntary basis. It was also found that, there is a meaning positive and moderate relationship between the participants an attitude toward teaching as a profession and their teachers’ sense of efficacy. With this finding, it can be said that as the attitude scores of the teacher candidates participating in the pedagogical formation program increased, the levels of professional self-efficacy also increased.

Conclusion: In accordance with the ultimate goals, it is expected that pedagogical formation program pre-service teachers’ attitudes and self-efficacy towards the teaching profession should be at a positive level when considering that teacher candidates involved in pedagogical formation education are aware of and intentionally participating in these programs. It is emphasized, however, that positive attitudes are gained in the training of teachers who have developed self-confidence and believed that they are adequately self-sufficient when the professional self-efficacy of the teacher candidates with positive attitudes towards the teaching profession is high. Based on the conclusions given above, the following suggestions are offered in order to guide future studies.